

עוצמה מלאה מהדקות הראשונות

במאמרו על "המכה האווירית המקדימה במלחמת יום הכיפורים" (מערכות 373, נובמבר 2000) כותב סא"ל (מיל') ד"ר שמעון גולן, כי "חיל האוויר לא יכול היה לבטא את מלוא עוצמתו בשעות הראשונות למלחמה לא במגננה ולא בתקיפת שדות תעופה". המציאות היא שונה: חיל האוויר הגן בהצלחה מלאה על שמי המדינה מהרגע הראשון לפרוץ המלחמה ומנע מחילות האוויר של האויב לתקוף את העורף בישראל ולשבש את גיוס המילואים

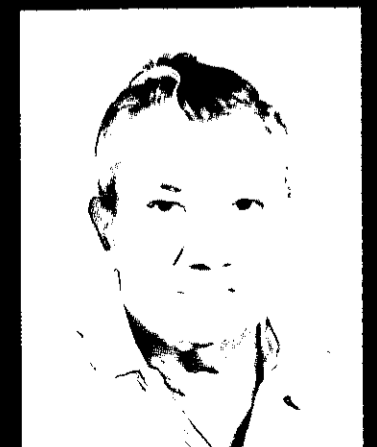
סא"ל (מיל') יוסי עכודי

לדברים שכותב גולן על פעילותו של חיל האוויר בטרם פרצה המלחמה וב-24 השעות הראשונות לפרוץ המלחמה. גולן כותב במאמרו כי "סמוך לשעה 13:30 החלו מטוסי יירוט לפטרל במשימת הגנה אווירית, כשהמטרה העיקרית היא למנוע מהאויב להשיג הישגים באוויר". קביעה זו אינה מדויקת: מטוסי יירוט פטרלו באוויר לאורכם ולרוחבם של גבולות המדינה כבר מאור ראשון ובמשך כל הזמן עד לפרוץ המלחמה וגם לאחר שזו פרצה. זאת ועוד – עשרות מטוסי האויב הראשונים, שהופלו על הגבול, יורטו על-ידי מטוסים שהיו בעוד מועד באוויר, ומכל מקום חלקם היה זמן רב לפני השעה 13:30 במשימות פטרול. גם טילי ה"קלט", ששוגרו למרכז הארץ, יורטו על-ידי מטוסי הפטרול, שהיו באוויר לפני השעה 13:30. במקום אחר במאמר כותב גולן: "היה חשש שתהליכי הגיוס, ההצטיידות

של שדות תעופה – משימה שבוטלה גם היא בשל מגבלה מדינית. המגבלה המדינית היא אוב-ייקטיבית. בכל משטר דמוקרטי הצבא כפוף להחלטות הדרג המדיני, כך שאין מקום לטענה – המשתמעת ממאמרו של גולן – על כך שאי-ביצועה של המכה האווירית המקדימה פגע מאוד ביכולתו של חיל האוויר לבצע את משימותיו בימים הראשונים למלחמה. חיל האוויר חייב להיות מסוגל לבצע את משימותיו גם במציאות של מגבלות מדיניות חמורות, כפי שאירע גם במלחמות ובמבצעים רבים אחרי מלחמת יום הכיפורים. השאלה, אם ההחלטה של הדרג המדיני שלא לאשר את התקיפה המקדימה הייתה מוצדקת, נוגעת לתחום אחר לחלוטין, והיא מחייבת בדיקה מעמיקה, שגולן נוגע בה על קצה המזלג. את עיקר תגובתי אני רוצה לייחד

בחוברת "מערכות" 373 מנובמבר 2000 כותב סא"ל (מיל') ד"ר שמעון גולן על פעילות חיל האוויר ביום הראשון למלחמת יום הכיפורים, והוא מביא במאמרו סקירה מפורטת של הכנות החיל להנחית מכה מקדימה. גולן מציין שחיל האוויר אכן היה מוכן לבצע את המשימה של תקיפה מקדימה על חיל האוויר הסורי, וכי העיכוב בביצוע – ובסופו של דבר ביטול המבצע כולו – נבעו מההמתנה לאישור הדרג המדיני. כמו כן נכונה קביעתו של גולן ש ה מ ט ו ס י ם חומשו בתחילה בתצורת חימוש לתקיפת מערכי הטילים בסוריה, אולם בשל מגבלות מזג האוויר שונה החימוש, והמטוסים עברו לתצורת תקיפה

לשעבר ראש ענף היסטוריה בחיל האוויר

וההיערכות יבוצעו תחת אש". העובדות בפועל היו ששום מטוס אויב לא הצליח לשבש אף אחד מתהליכי הגיוס או ההיערכות של כוחותינו, למרות ניסיונותיהם, משום שמטוסי האויב יורטו בעוד מועד על-ידי חיל האוויר. כתוצאה מכך בוצעו כל תהליכי הגיוס וההיערכות תחת שמיים נקיים ממטוסי אויב. גם התנועה אל החזיתות בוצעה ללא כל הפרעה של מטוסי אויב.

גולן מצטט מספרו של חנוך ברטוב וכותב: "אילו ניתן אישור להנחתת המכה המקדימה המתוכננת, ניתן היה להשמיד 90% מבסיסי הטילים בתוך שלוש עד שש שעות". ייתכן שכן וייתכן שלא, אך זה לא רלוונטי לענייננו, משום שלא היה אישור מדיני לבצע את התקיפות האלה. יתר על כן, גם אילו ניתן אישור כזה, לא ניתן היה לעשות בו שימוש בגלל מגבלות מזג אוויר. במילים אחרות: במאמר מדעי אין מקום לספקולציות בנוסח "מה היה קורה אילו..."

לקראת סוף מאמרו כותב גולן: "כאשר פרצה המלחמה – ארבע שעות מוקדם מהצפוי – היו המטוסים בעיצומו של תהליך לשינוי תצורת החימוש. לכן לא יכול היה חיל האוויר לבטא את מלוא עוצמתו בשעות הראשונות למלחמה לא במגננה ולא בתקיפת שדות תעופה".

חבל שכך נכתב, בעיקר כשמדובר בחוקר ברמתו של גולן. אילו היה מפשפש מעט במסמכי החיל ובמחקרים הרבים שנכתבו בנושא זה, היה בוודאי משנה את דעתו. ואלה הן העובדות ביחס לפעילות חיל האוויר ביום הראשון למלחמה:

עשרות מטוסי אויב, שבאו לתקוף מטרות בשטחנו ולשבש את הגיוס ואת ההיערכות של צה"ל, הופלו בקרבות אוויר – חלקם גם על-ידי יחידות נ"מ של חיל האוויר, רובם מייד עם חציית הקווים ועוד בטרם הטילו חימוש. וכבר הזכרתי את טילי ה"קלט" ששוגרו ממטוסי "טופולב" לעבר מרכז הארץ ושיורטו באוויר והושמדו. יתר על כן,

שום בסיס של חיל האוויר או של צה"ל במרכז הארץ לא הותקף על-ידי מטוסי אויב, ושום יחידת שדה צבאית לא שינתה את היערכותה או השתבשו תהליכי גיוסה כתוצאה מפעילות של מטוסי אויב.

גם מטרות ישראליות אסטרטגיות חיוניות לא הותקפו מהאוויר, והגנת שמי המדינה – שהיא המשימה הראשונה במעלה של חיל האוויר – הושגה במלואה מייד עם פרוץ המלחמה. הישג חשוב זה נשמר לאורך כל ימי הלחימה.

התקיפות של חיל האוויר על שדות התעופה של האויב גרמו לריתוקם המוחלט (כמעט) של מטוסיו בתוך שדות התעופה שלהם ול"בזבוז" מרב גיחותיהם (יותר מ-90% מהן) להגנה על שדות התעופה במצרים ובסוריה כדי לנסות למנוע את המשך התקיפות של מטוסינו על שדות אלה

ובאשר לתקיפת שדות התעופה של האויב – זו החלה מאור ראשון של ה-7 באוקטובר. תקיפה ראשונית זו שיבשה לחלוטין את התקיפות המתוכננות של חיל האוויר המצרי על מטרות בשטחנו. בהמשך תקף חיל האוויר את שדות התעופה במצרים ובסוריה מדי יום, ולעיתים מספר פעמים ביום. בתקיפות אלה הושמדו עשרות מטוסי אויב על הקרקע ובקרבות אוויר יזומים מעל לשדות התעופה. התקיפות של חיל האוויר על שדות התעופה של האויב גרמו לריתוקם המוחלט (כמעט) של מטוסיו בתוך שדות התעופה שלהם ול"בזבוז" מרב גיחותיהם (יותר מ-90% מהן) להגנה על שדות התעופה במצרים ובסוריה כדי לנסות למנוע את המשך

התקיפות של מטוסינו על שדות אלה. גולן מציין רשימה גדולה ומפורטת של מקורות. הייתי ממליץ לו לעיין גם במקורות העיקריים הרבים על פעילות חיל האוויר במלחמת יום הכיפורים, שכוללים תחקירים, סיכומים, פרוטוקולים של ישיבות, שקלוטים של ישיבות מטה, חוברות ומחקרים. הוא גם יכול היה לעיין בשני ספרי מחקר (מתוך רבים שנכתבו על-ידי ענף היסטוריה של חיל האוויר) ואשר נוגעים למאמרו כדי לקבל תמונה משלימה לכתבתו: הראשון הינו מחקר מקיף ביותר הנקרא "מלחמת יום הכיפורים – הגנת שמי המדינה ולוחמת אוויר-אוויר", והשני נקרא "מלחמת יום הכיפורים – תקיפת שדות תעופה והשגת עליונות אווירית".

סביר להניח שגולן היה משנה את קביעתו ש"חיל האוויר לא יכול היה לבטא את מלוא עוצמתו בשעות הראשונות למלחמה לא במגננה ולא בתקיפת שדות תעופה". דרך אגב, שני המחקרים – כמו גם כל יתר המחקרים שנכתבו על-ידי ענף היסטוריה של חיל האוויר – נמצאים במחלקת היסטוריה של המטכ"ל, ולגולן אין שום קושי להגיע אליהם.

מהמחקרים הרבים, שנכתבו ונערכו בשיטות האובייקטיביות ביותר ובאופן נטול פניות, עולה בוודאות שהגנת שמי המדינה – המשימה הראשונה בחשיבותה בחיל האוויר – הושגה במלואה מייד עם הפתיחה באש ובמשך כל ימי הלחימה. העובדות בשטח מוכיחות זאת.

ובאשר להשגת עליונות באוויר על חילות האוויר של האויב – המשימה השנייה בחשיבותה בחיל האוויר – זו הושגה כבר בשעות הראשונות של המלחמה. אבדותיו של האויב באוויר ביום הראשון למלחמה ובימים שעד להשגתה של הפסקת האש – בסך הכול כ-430 מטוסים – מהוות הוכחה חותכת לכך.

